

ARKEOLOGGRUPPEN AB RAPPORT 2018:22

ARKEOLOGISK UNDERSÖKNING
I FORM AV SCHAKTNINGSÖVERVAKNING

Ny lekplats i Hagaparken, Söderköping

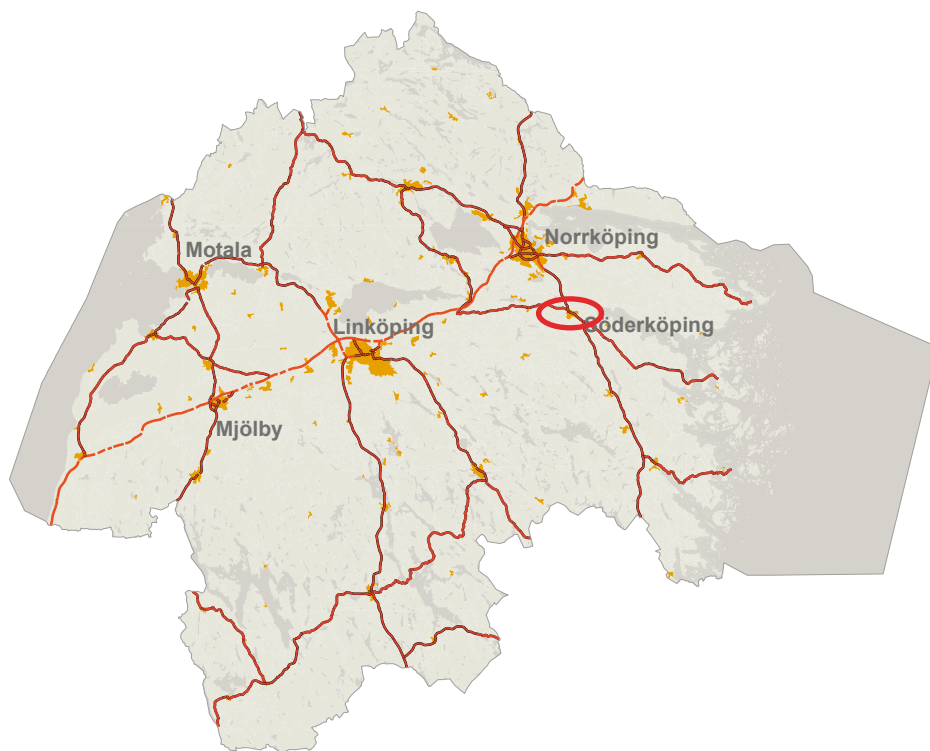
RAÄ-nr 14:1
Söderköpings stad och kommun
Östergötland

Erica Strengbom

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB
Drottninggatan 11, 702 10 Örebro
Telefon 019-609 04 10

www.arkeologgruppen.se
arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

Översiktskarta över Östergötlands län med platsen
för förundersökningarna markerat i rött.

© 2018 Arkeologgruppen AB

Arkeologgruppen rapport 2018:22

Författare Erica Strengbom

Grafisk form Nina Balknäs@Högtorps Diverse

Omslagsfoto Undersökningsområdet i Hagaparkens nordvästra del sett från nordväst.

Foto Arkeologgruppen AB om inte annat anges i figurtexten.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriet Dnr R50223371_180001

ARKEOLOGGRUPPEN AB RAPPORT 2018:22

ARKEOLOGISK UNDERSÖKNING
I FORM AV SCHAKTNINGSÖVERVAKNING

Ny lekplats i Hagaparken, Söderköping

RAÄ-nr 14:1
Söderköpings stad och kommun
Östergötland

Erica Strengbom

Lst dnr 431-9054-2017

Tekniska och administrativa uppgifter

Län	Östergötland
Kommun	Söderköping
Landskap	Östergötland
Socken	Söderköpings stad
Fastighet	Söderköping 3:63

Fornlämningsnummer	RAÄ 14:1
Lämningstyp	Stadslager
Datering	Medeltid – historisk tid

Typ av undersökning	Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning
Länsstyrelsens beslutsdatum	2018-03-04
Länsstyrelsens diarienummer	431-9054-17
Arkeologgruppens projektnummer	Ag 2018_07

Projektledare	Helmut Bergold
Fältersonal	Erica Strengbom

Undersökningstid	2018-04-17
Exploateringsyta	100 m ²
Undersökt yta	27 m ² , 11 löpmeter
Inmätningsteknik	Handhållen GPS
Koordinatsystem	SWEREF 99 TM
Höjdsystem	RH 2000

Arkiv

Arkivmaterial förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Digitalt arkiv

Digitala data förvaras tillsvidare hos Arkeologgruppen AB.

Fynd

Inga fynd tillvaratogs.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
Inledning	5
Bakgrund och kulturmiljö.....	7
Tidigare undersökningar.....	8
Syfte och frågeställningar	9
Metod	9
Resultat.....	11
Tolkning.....	11
Referenser	13

Ny lekplats i Hagaparken, Söderköping

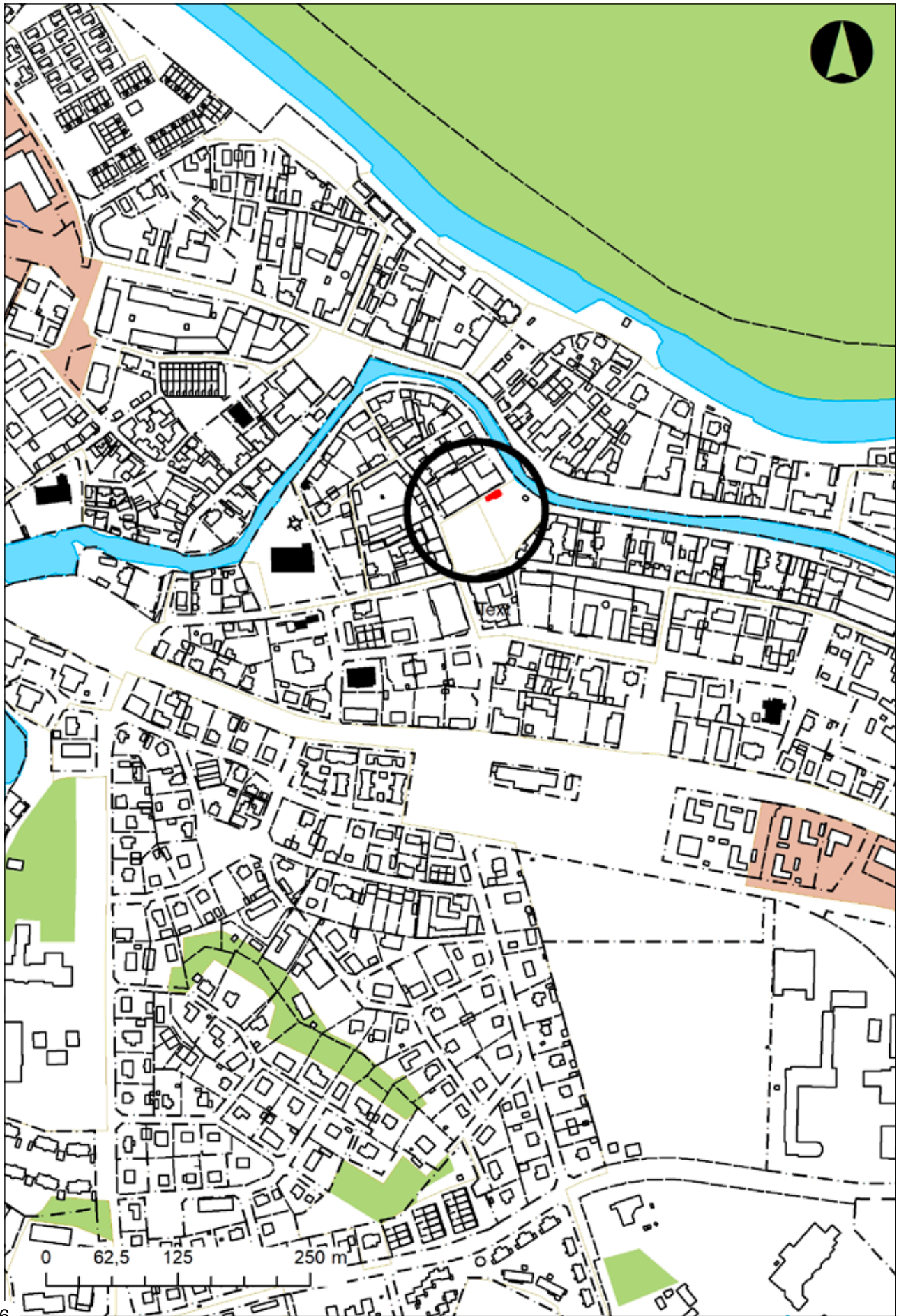
Figur 1. Karta över Söderköping med den aktuella undersökningsplatsen markerad med svart.

Sammanfattning

Arkeologgruppen AB fick i uppdrag av Länsstyrelsen i Östergötlands län att utföra en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning i samband med markarbete i Hagaparken. Sammanlagt övervakades fyra gropar med en total yta av 27 kvadratmeter. Resultatet visade att området var uppfyllt med sand och grus till ett djup av 0,4 meter. Under sanden fanns ytterligare utfyllnadsmassor i form av ett påförd silt blandat med lera och tegel. I lagret fanns fynd av yngre rödgods och porslin daterat till sent 1800-tal och tidigt 1900-tal.

Inledning

Inför anläggandet av en ny lekpark i Hagaparkens nordvästra del utfördes en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning av Arkeologgruppen AB. Hagaparken ligger inom fornlämningsområdet för Söderköping 14:1 som utgörs av stadslager från medeltid och historisk tid. Fältarbetet utfördes den 17 april år 2018. Söderköpings kommun var beställare av arbetet och bekostade den arkeologiska undersökningen.

Figur 2. Fastighetskartan med undersökningsområdet markerat med en svart cirkel. Skala 1:5 000.

Bakgrund och kulturmiljö

Söderköping växte fram som stad under tidigt 1200-tal och kom att bli ett makt- och handelscentrum i regionen. I staden fanns under medeltiden tre kyrkor och ett franciskanerkloster. Den medeltida stadens centrum med hamn och torg var beläget sydväst om det aktuella undersökningsområdet där rådhuset numera finns.

Efter 1400-talet upplevde Söderköping en ekonomisk nedgång som bland annat berodde på att landhöjningen försvårade för skeppen att segla in i hamnen samtidigt som de nya städerna Norrköping och Valdemarsvik tog över rollen som handelsstäder. Under det Nordiska sjuårskriget drabbades staden hårt av plundring och år 1567 brändes staden både av svenskar och danskar.

Hagaparken och Hagatorget har en central plats i staden söder om Storån. I kvarteren Engelbrekt, Mjölaren och vid Skönbergagatan har stora mängder smidesslagg hittats som tyder på att smidesverksamhet kan ha varit koncentrerat till denna del av staden. I kvarteret Bryggaren har – som namnet avslöjar – bryggeriverksamhet bedrivits under 1800-talet. I kvarteret Mjölaren tycks omfattande benindustri funnits och tidigare kan kvarteret också ha varit platsen för en större soptipp (Rönngren 2015 och där i angiven litteratur). Hagaparken och Hagatorget var ursprungligen bebyggda kvarter som först under 1800-talets mitt revs för att ge plats åt stadens nya torg. Torget återfinns första gången återgivet på 1854 års karta över Söderköping markerat med namnet Nya Torget (LMM 05-söd-31).

Figur 3. Utdrag ur 1854 års stadsplan (LMM 05-söd-31).

Tidigare undersökningar

Flertalet mindre undersökningar har utförts i och omkring Hagaparken och Hagatorget. År 1995 utfördes en arkeologisk undersökning i samband med att ett julgransfundament skulle grävas ner på Hagatorget strax väster om aktuellt undersökningsområde. Vid undersökningen påträffades träflislager och rester av bebyggelse i både sten och trä (Hörfors 1995). I samband med en undersökning vid Åpromenaden hittades kulturlager och en äldre strandskoning (Feldt 2004). År 2007 genomfördes en schaktningsövervakning i sydöstra hörnet av Hagatorget och även här noterades träflislager och en sten som kan vara rester av äldre gatunivåer (Feldt 2007).

År 2008 utfördes en förundersökning längs Storgatan och Skönbergagatan då flera gatunivåer och kavelbroar påträffades, något som tyder på att Storgatan har haft samma sträckning sedan medeltiden (Magnusson 2008). År 2009 utfördes en undersökning runt Hagakvarteren inför dragning av fjärrvärme. Schakten övervakades i Storgatan, längs med kvarteret Engelbrekt, runt Hagatorget samt längs Åpromenaden och kvarteret Guldsmeden. Även här hittades äldre gatubeläggningar och möjliga byggnadslämningar (Magnusson 2009).

I samband med anläggandet av nya parkbänkar i Hagaparken år 2012 utfördes en schaktningsövervakning som visade ett tjockt omrört kulturlager ned mot ån. Fyllnadslagret har troligtvis används för att plana ut marknivån mot ån (Feldt 2012).

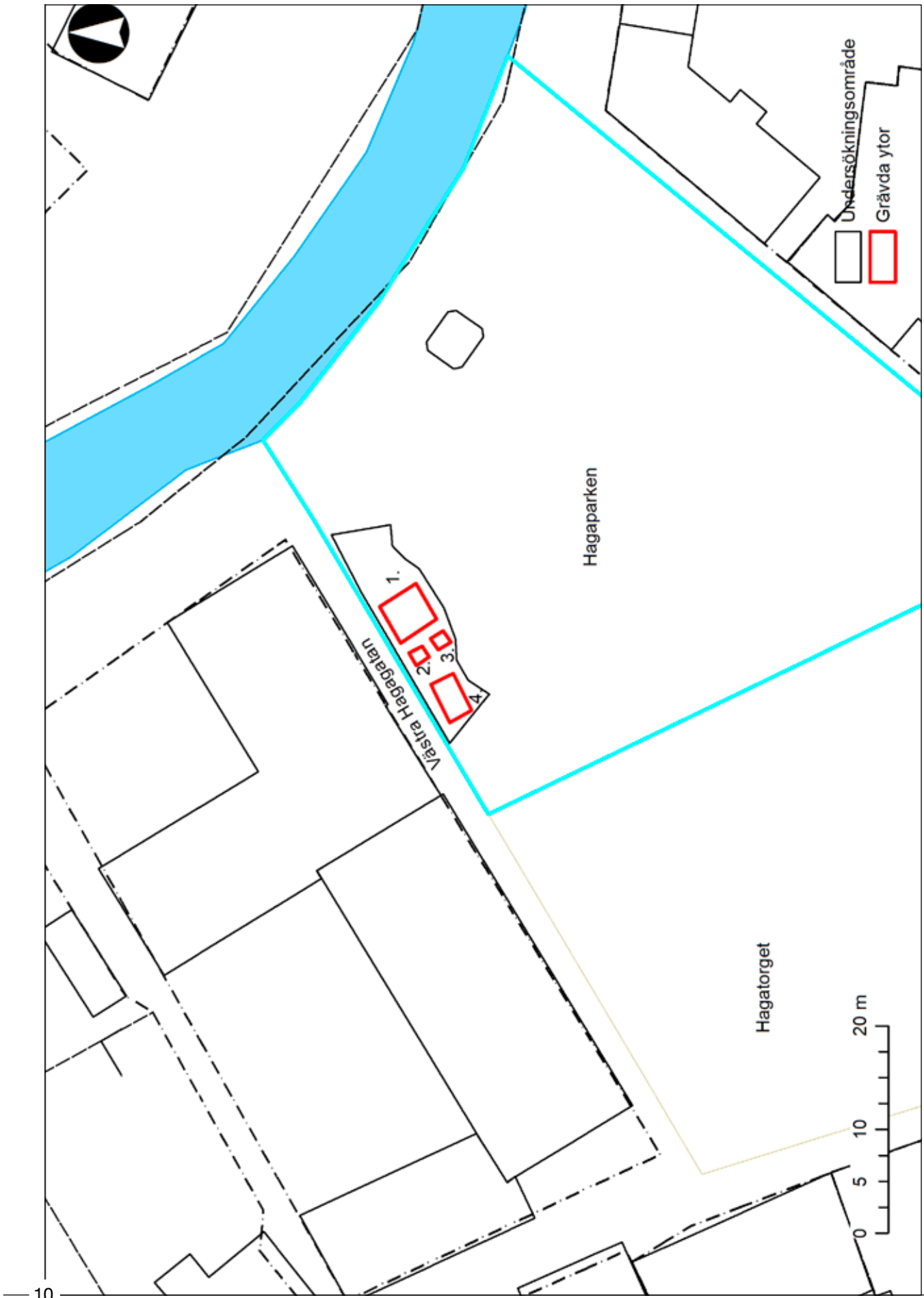
År 2015, i samband med anläggandet av en ny fontän på Hagatorget, utfördes en schaktningsövervakning som resulterade i flertalet lämningar från 1500- och 1600-talen. Lämningarna utgjordes av byggnader, olika gatunivåer och kulturlager. Flera av byggnaderna var täckta av ett brandlager som tros vara spår av 1567 års stadsbrand (Rönngren 2015).

Syfte och frågeställningar

Syftet med den arkeologiska undersökningen var att i form av schaktningsövervakning i först hand tillse att fornlämningen berördes i så liten omfattning som möjligt. De fornlämningar som eventuellt skulle påträffas skulle dokumenteras avseende karaktär och omfattning samt om möjligt dateras. Om mer omfattande lämningar eller kulturlager påträffades skulle Länsstyrelsen kontaktas för förnyad tillståndsprövning.

Metod

Arbetet utfördes som en schaktningsövervakning, vilket innebär att en arkeolog medverkade vid schaktningen. Schakten och kulturlager dokumenterades skriftligt, ritades av i plan och fotograferades. Där kulturlagret påträffades grävdes en mindre provyta för se hur omfattande lagret var.

Figur 4. Undersökningsområdet med grävda ytor. Skala 1:500.

Figur 5. Hagaparken med grävda ytor, sedd från nordväst.

Resultat

Sammanlagt grävdes fyra gropar; två större som mätte cirka 3,5×3,5 meter och två mindre gropar om 1,5×1,5 meter. Groparna grävdes ner till ett djup av 0,5 meter och alla gropar uppvisade samma stratigrafi. Det kunde konstateras att området var uppfyllt med cirka 0,15 meter fint grått grus som låg över ett 0,3 meter tjockt lager fin gul sand.

Mot botten av groparna fanns ett omfattande utfyllnadslager bestående av mörkbrun silt blandat med lera, tegel och enstaka djurben med fynd av en porslinskärva och en skärva yngre rödgods som båda kan dateras till sent 1800-tal eller tidigt 1900-tal. En provruta grävdes genom lagret som visade att det var minst 0,6 meter tjockt.

Tolkning

Den aktuella undersökningen visar att den nordvästra delen av Hagaparken fyllts ut. Parken har en tydligt uppbyggd kant och gatunivån på Västra Haggatan ligger på en lägre nivå sluttande mot ån. Resultatet stämmer överens med tidigare undersökningar i den nordöstra delen av Hagaparken (se Feldt 2012) då ett omfattande omrört utfyllnadslager hittades under moderna sand och gruslager. Lagret tolkas ha påförts för att jämna ut marken i parken.

Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen

Den arkeologiska undersökningen i form av schaktningsövervakning genomfördes enligt undersökningsplanen. Arbetet gick som planerat och inga avsteg gjordes från undersökningsplanen.

Referenser

Tryckta källor

- Broberg, B. & Hasselmo, M. 1978 *Söderköping. Medeltidsstaden 5*. Rapport. Riksantikvarieämbetet.
- Feldt, A-C. 2004. *I Hagan vid Storåns strand. Hagatorget och Åpromenaden*. Söderköpings stad och kommun. Rapport 2004:65 Östergötlands länsmuseum. Linköping.
- Feldt, A-C. 2007. *Vid Hagatorgets sydöstra hörn. Östra Hagagatan - Skönbergagatan*. Söderköpings stad och kommun. Rapport 2007:54. Östergötlands länsmuseum. Linköping.
- Feldt, A-C. 2012. *Nya soffor på Hagatorget*. RAÄ 14, Hagatorget, Söderköpings stad och kommun. Rapport 2012:23. Östergötlands länsmuseum. Linköping.
- Hörfors, O. 1995. *Medeltida bebyggelse lämningar på Hagatorget*. Söderköpings stad och kommun. Rapport Östergötlands länsmuseum. Linköping.
- Magnusson, M. 2008. *Gator på djupet. Schaktning för brunnar och dagvatten på Storgatan och Skönbergagatan vid Hagatorget*. Arkeologisk förundersökning. Söderköpings stad och kommun. Rapport 2008:131. Östergötlands länsmuseum. Linköping.
- Magnusson, M. 2009. *Hagatorget runt - Fjärrvärme i Söderköping*. Arkeologisk förundersökning RAÄ 14,, Söderköpings stad och kommun. Rapport 2009:45.
- Rönngren, J. 2015. *Under fontänen på Hagatorget*. Arkeologisk förundersökning RAÄ 14:1 Söderköpings stad och kommun. Rapport 2015:48 Arkeologgruppen AB.

Kartor

LANTMÄTERIMYNDIGHETEN
LMM 05-söd-31, Söderköping. Karta, 1854, Gustaf Liunggren.

Webbsidor

<http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html>

Arkeologgruppen AB

RAPPORT 2018:22

